UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

S[e]c[und]a, an sit vxor appella[n]da q[ue] ducit[ur] inco[n]tine[n]tie ca[usa]? Non.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

immūda[a] ſunt: impar[b] numerus eſt mūdus: q̄q̄ in duplici nūero intelligat̃ ⁊ aliud ſacramentū[c], ꝙ nec in beſtijs q̄dē ⁊ immūdis auib⁹ bigamia comprobata[d] ſit. bina em̄ ⁊ bina ingrediunt̃ immunda, ⁊ ſeptena q̄ mūda ſunt: vt haberet[e] noe poſt diluuiū qꝺ impari numero ſtatim deo poſſet offerre.

Verum hoc ad exhortationē non ad neceſſitatem obſeruande virginitatis refertur.

Unde Ambroſius ait,

Virginitas cōſilio ſuadet̃, non ex imperio precipitur.

Integritas corporis expetēda a nobis eſt: quā ego pro conſilio ſuadeo, non ꝑ imperio precipio. Sola eſt[f] enim virginitas que ſuaderi poteſt, imperari non poteſt. Res magis voti[g] q̄ꝫ precepti eſt. Cum ergo in meretrice (vt diximus) nulla ſpes fidei, nulla ſit certitudo pudicitie: patet ꝙ non eſt in coniugium ducenda. Sed obijcit̃, Rhaab Hiericontina quāuis eſſet meretrix, tamen principi de tribu Juda eſt copulata coniugio: de qua chriſtus poſtea naſci dignat⁹ eſt. Oſee quoqꝫ duodecim prophetaꝝ primus[h] ex precepto domini coro hordei[i] meretricem emit, quam ſibi in coniugio ſociauit. Sed aliud eſt meretricē ducere† vel adulteram retinere quam tua conſuetudine caſtitate et pudicitia exornes: atqꝫ aliud aliquā earum habere quam nullo pacto a luxu carnis ſue reuocare valeas. hoc enim penitus prohibetur: illud laudabiliter factum legitur.

Unde Hieronymus ſuper Oſee lib. j.

Non eſt peccatū meretricē ducere vxorem.

Non eſt culpād⁹ Oſee ꝓpheta ſi meretricem quā duxit, ad pudicitiā cōuertit: ſed potius laudādus ꝙ ex mala bonam fecit. Nō em̄ qui bonus ꝑmanet polluit̃ ſi ſocietur[k] malo: ſed q̄ mal⁹ eſt, in bonū conuertit̃ ſi boni exēpla ſectetur[l]. Ex quo itelligim⁹ nō prophetā perdidiſſe pudicitiā fornicarie copulatū: ſed fornicariam ſumpſiſſe pudicitiam quam antea non habebat.

Queſtio. ij.

Joſue ij. vj. — iij. ps. — Oſee. j. ⁊. iij. a.

† Hic ſoluit̃ queſtio nā ducere meretricez in vxorē vt a meretricio reuocet̃ ſctm̄ eſt ſed eaꝫ ducere cū adulterij eſt dānabile ita io. de tur.

‡ al'as hordei.

a Immūda ſunt. Immūda vocauit moyſes in lege aīalia que nō ruminabāt: vt porci: et que non habebant vngulas fiſſas: vt equi: ⁊ in natantibus q̄ non habebant ſquamas. et generaliter que lex comedi prohibuit.

b Impar numerus eſt mūdus. Id eſt ſub impari numero ingrediūtur munda in arcam.

c Et aliꝺ ſacramentū. Ab illo ſcꝫ quod ⁊c̄.

d Cōprobata. Senſus eſt, Adeo reprobatur bigamia, ꝙ nec etiaꝫ in beſtijs immundis inueniebatur cum quo bigamia contrahi poſſet, ſi alter comparum moreretur.

e Ut haberet. Reddit rationem quare mūda ſunt ingreſſa ſub impari numero vt ex illis poſſet aliq̄d offerre. vbi enim paritas eſſet: ibi non potat diuidere maſculum a femina.

Verū hoc ¶ Caſus. Quia Ambr. videbat̃ dicere q̄dam que videntur iprobare nuptias: ideo Gratian. dicit quo caſu intelligatur ſcꝫ de conſilio: ad quod inducit ſequens ca.

Integritas.

f Sola eſt. Hec dictio ſola, determinat hoc verbum ſuaderi. i. ſolummodo ſuaderi poteſt (imperatur enim fides, ſpes, charitas, humilitas) niſi aliqui feciſſent ſibi preiudicium vel vouendo, vel ſumendo ſacrum ordinem. xxvij. q. j. vt lex. quandoqꝫ etiam imperatur continentia ratione delicti, vt in penitētibus, vxoricidis, et inceſtuoſis: vt dixi. ſ. cauſa proxi. q. j. in prin. ⁊. c. ſicut.

g Uoti. Argu. ꝙ monachi vel canonici nō poſſunt inuiti compelli ad diſtrictiorem vitam: quia res eſt magis voti q̄ꝫ ꝑcepti, et magis libere voluntatis: q̄ꝫ coactionis. arg. diſt. lxxiiij. ca. ij. ⁊. xx. q. iij. preſens.

Cum ergo. Hec eſt quarta pars. q. in qua ſoluit magiſter et dicit ꝙ ſi deſinit meretricari, pōt duci vxor al'as non. Jo. de fan.

Caſus. Infert Gratia. ex ſupradictis ꝙ meretrix nō eſt in coniugium ducēda cum nulla ſpes correctionis ſit in ipſa. Sed ſtatim obijcit de Rhaab meretrice, que fuit coniugio copulata: de qua etiam per ſucceſſionem chriſtus naſci dignatus eſt. et de Oſee, qui meretricē emit, quam ſibi matrimonio copulauit. Sed Gratian⁹ ſoluit dicens aliud eſſe meretricem ducere, vel adulteram retinere: aliud eſt aliquam earum habere que non poteſt a luxuria refrenari. Primum licet: ſecundum autem non. et ad hoc inducit ſequens capitulum.

Rhaab. ¶ hiſtoria. Ut legitur in libro Joſue, Rhaab recepit exploratores iſrael in domū ſuam: ⁊ cum quererentur ad mortem abſcondit eos: ⁊ deinde dimiſit per funē de feneſtra domus ſue q̄ muro ciuitatis inherebat. poſtea cuꝫ ciuitas capta eſſet ſaluata eſt dom⁹ Rhaab, et Salomon dux de tribu Juda duxit eam in vxorē.

Oſee. ¶ hiſtoria. Legitur ī Oſee ꝙ dixit dominus ad eum Uade ⁊ ſume tibi vxorem fornicariā: et fac tibi filios fornicationuꝫ: quia fornicans fornicabit̃ terra a domino. ⁊ abijt, et accepit Gomer filiaꝫ de Balaim: que cōcepit et peperit filiū. Et iterum dixit domin⁹ ad eū. Uade dilige mulierez dilectā amico ⁊ adulteram, ſicut diligit dñs filios iſrl', et diligunt vinatia vuarum, ⁊ ipſi reſpiciūt ad deos alienos. ⁊ dixit oſee: Eā emi mihi q̄nde cim argēteis, ⁊ coro hordei, et dimidio coro tritici‡ et dixit ad eā, Dieb⁹ mlt̄ꝭ expectabiꝭ me nō fornicaberis, et nō eris cum viro.

h Primus. Non ratione temporis, ſed ordinis. liber enim primus ponitur inter. xij. prophetas.

i Coro hordei. et. xv. argenteis, et dimidio coro tritici. Joannes.

Non eſt culpandus. ¶ Caſus. Excuſat Hierony. in hoc capit̃. Oſee contrahentem cum meretrice dicens eum propter hoc non eſſe culpandum, ſed potius laudandum: quia malam conuertit in bonam: nec corruptus eſt ex ſocietate fornicarie, ſed fornicaria pudicitiā aſſumpſit.

k Societur malo. Societas enim inter bonum ⁊ malum contrahi poteſt, vt ex ſocietate boni malus edificetur: ſicut emptio veneni valet ſi tale ſit quod adiectione alterius materie vſui eſſe poteſt. ff. de contrahen. emp. quod ſepe. ꝟ. veneni.

Societas iter bonū et malum cōtrahi poteſt.

l Exempla ſectetur. Argumēt. ꝙ malum additum bono nō corrumpit illud, ſed potius ſumit naturam boni. argum̄. j. e. q̄. ij. quicquid. et extra de conſecra. eccle. quod in dubijs.

Quod autē. ¶ Hec queſtio diuidiť in.vij.partes.In prima quarū videtur probare ſupficialiter ꝙ cauſa incontinentie inducta nō eſt vxor: qꝛ honor eſt mulierum filios procreare. Scđa ibi: His ita. Tertia ibi: Non autem. Quarta ibi: Sic econtrario. Quinta ibi: De his. Sexta ibi: Cum ergo qui aliquā. Septima ibi: Cum ergo dꝛ. Jo. de fan.

¶ Caſus. Hic intitulatur. ij. qō. qua queritur an ſit coniunx dicenda que cauſa incontinētie duciť. Et certū eſt ꝙ nō ſm primā inſtitutionē mřimonij que fuit facta cauſa multiplicandi generis humani. Sed ſm inſtitutionem ſecundam matrimonij factaꝫ cauſa fornicatiōis vitande eſt matrimonium: vt.j.e.§. his ita.

¶ Qđ autē. ¶ Hic depingitur ſecunda queſtio an ſit illa cōiunx que cauſa incōtinentie duciť. Et quidē eſt, non ſm primā inſtitutionē matrimonij factā cauſa ꝓlis tm̄ ꝛ grā multiplicādi generis humani: ſed ſm ſecūdā inſtitutionē factam poſt peccatum vitande fornicationis cauſa. ꝛ vtraqꝫ inſtitutio facta eſt in paradiſo. Prima ante peccatum: ſecunda poſt. Attribuitur tamen ſecunda aplo: non quia ipſam fecit: ſed qꝛ ipſam eſſe factā oſtendit: et ne in poſterū ab hereticis in dubium reuocetur, in ſcriptis † redegit: ſicut etiā Hierony. ſecundas nuptias conceſſit.ȷ̄.xxxj.q.j.aperiant.

Cōiūx ne eſt q̄ cā̄ incōtinētie duciť.

† De hac materia no.ȷ̄.ꝓ xi.cā̄.q.j.deus maſculum.

Matrimoniuꝫ qn̄qꝫ fuit de p̄cepto.

Quod aūt nō ſit vxor q̄ ſola cā̄ incontinentie duciť hinc videtur ꝓbari poſſe qꝛ cōiugium propagationis, non explende libidinis cauſa a deo inſtitutū eſt. Hec nāqꝫ fuit benedictio[a] in coniugijs: Creſcite et multiplicamini. Unde Ambroſi⁹ ſuper Lucam.

¶ Partus feminarum eſt eis ſola cauſa nubendi.

Pudor[b] eſt feminis nuptiarū premia non hr̄e quib⁹ hec ſola[c] cā eſt nubēdi. Idem: Dū coniugij premiū ꝛ grā[d] nuptiarū partus ſit feminarū: non mediocris cauſa eſt vt virginitas Marie falleret[e] principem mūdi[f]. Qui ergo non cauſa procreande ſobolis ſed explende libidinis ſibi inuicem copulanť, non tam coniuges ꝙ̄ fornicarij videntur. Hinc etiam Hieronymus.

¶ Non coniuges ſed adulteri vocantur qui non ſm precepta Chriſti coniunguntur.

Sicut nō oīs[g] cōgregatio hereticorum chriſti eccleſia dici poteſt, nec caput eorū chriſtus eſt: ſic nō omne matrimoniū[h] quo nō viro ſuo ſm precepta Chriſti vxor iungitur, rite coniugiū appellari pōt: ſed magis adulterium[i]. His ita reſpondetur. Prima inſtitutio cōiugij in paradiſo facta[k] eſt: vt eſſet immaculatus torus et honorabiles nuptie: ex quibus ſine ardore[l] concupiſcentie conciperent, ſine dolore parerent. Secunda propter illicitū motum eliminanduꝫ[m] extra paradiſum

a ¶ Benedictio. Et fuit facta in paradiſo.xxvj.diſtinc. deinde.tunc fuit preceptum: vt ibi dicitur. eodem modo preceptū fuit cum dicebať: Maledictus qui nō reliquerit ſemen ſuper terrā. hodie tn̄ eſt ꝯſiliū, niſi quo ad reddendum debitum.xxxiij.q.iiij.apoſtolus.

Pudor eſt feminis. Caſus. Cum prima iſtitutio nuptiarū fuit cauſa prolis habende: quodāmodo pudor cōiugate reputať filios nō hr̄e. vnde nō fuit mirum ſi diabolus credebat Mariam eſſe corruptā, cum videret eam prolem habētem que eſt premium nuptiarum. Sola, id eſt precipua. Eſt, id eſt eſſe debet.

b ¶ Pudor. Si tn̄ per eas nō ſtaret quo minus habeāt non eſt cur debeant pudere.ff.de reg.iur.in oibus.

c ¶ Sola.i.precipua.viij.diſt.ſi ſolus.

d ¶ Et gratia. Unde dicit lex, qꝛ magnum premiuꝫ eſt mulieribus concipere, ꝛ conceptum tueri.ff.de edil.edi. queritur.§.ſi mulier.

e ¶ Falleret. Ex hoc autē fuit deceptus diabolus qui cum videret Mariam habere filiū, credebat eam mulierem eſſe. Alia ratio redditur.xxvij.q.ij.inuenta. Hic ptꝫ ꝙ multa latent diabolū, ꝛ quotidie diſcit per temporum incrementa: vt.xxvj.q.iij.

Diabolū mľta latēt et q̄tidie diſcit.

f ¶ Principem mundi.i.mundanorū.i.malorū.nec per hoc attribuiť ei ſuper hoīes aliquis principatus: ſed dꝛ princeps eorū.i.primo peccans, vel maior peccans. Uel ad deriſionem diciť princeps talium: ſicut dꝛ rex ſcacorū vel cardinalis Rauennas: non tamen ſimpľr eſt rex vel cardinalis. arg.ff. de verbo.ſig.paulus. quidā tn̄ heretici garriunt eum principem mundi, qꝛ fecit oīa infra lunarē globū. Jo.

Diabolus dicitur mūdi princeps.

¶ Qui ergo. ¶ Caſus. Hic infert G. ex ſupradicto cap. ꝙ qui cauſa explēde libidinis et non cā ſobolis copulantur, potius dicēdi ſūt fornicarij ꝙ̄ coniuges. ꝛ ad hoc induciť ſequēs ca.

Sicut nō oīs. ¶ Caſus. Sicut nulla congregatio hereticorum dꝛ eccleſia xpi: cuꝫ chr̄s non ſit caput eorū, ita illud matrimonium dici nō debet mřimoniuꝫ, ſed potius adulterium, qđ nō eſt factum ſm preceptū dei.i.ſm primā inſtitutionē mřimonij: vel cū aliđ ipedimētū interuenit.

ij.q̄s.

j.corꝫ.vij.a.

g ¶ Non omnis. Id eſt omnis non. Simile eſt ibi: Non erit impoſſibile apud deum omne verbum.

h ¶ Matrimonium. Id eſt coniunctio.

i ¶ Adulterium. Id eſt fornicaria coniunctio.

¶ His ita reſpondet. ¶ Hec eſt ſecūda pars queſtionis in qua dꝛ ꝙ mřimoniū bis fuit inſtitutū ſiue permiſſum Primo in paradiſo propter ſobolem tm̄. Secundo extra paradiſum propter ſobolem et ꝓpter infirmitatem carnis vitandam: qꝛ bonū matrimonij tripertitum eſt: ſcilꝫ fides, proles, ꝛ ſacramentum. Jo. de fan.

¶ Caſus. In hoc.§. Gratianus duas diſtinguit inſtitutiones matrimonij. Unam que fuit ante peccatū, ꝛ cauſa ſobolis procreande. Et aliam que data fuit poſt peccatū: ꝛ facta fuit cauſa fornicationis vitande. quod probatur authoritate apľi dicentis: Propter fornicationem ꝛc̄. Unde qui ſic coniuncti ſunt, continere nō poſſunt niſi de cōi cōſenſu. qđ probať ſimiliter authoritate apoſtoli. Unde qui propter fornicationē vitādā cōiuncti ſunt, debent coniuges appellari. Et ad hoc probandum inducit ſequens ca. Excipitur.i.excluditur a fornicatione.

k ¶ Facta eſt. Solo cōſenſu: vt et nunc. Et inſtituit dominus matrimoniū ex eo ꝙ mulierem fecit, dicens illi ꝙ vxor Ade eſſet futura.

Adā ſi nō peccaſſet nulla in coitu voluptas eſſet.

l ¶ Sine ardore. Niſi enim homo peccaſſet: ita ſine ardore et pruritu eſſet genitalium cōiunctio, ſicut eſt aliorū membrorū. veluti ſi applices digitum digito: vel manum cū manu: vel ſi eſſet pruritus, nō tn̄ eſſet pctm̄: ſicut non eſſet peccatū manū ſcabioſam mittere ad ignem.

m ¶ Eliminandum.id eſt coercendum.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Facta eſt.i.oſtēſa facta eſt: alꝰ in paradiſo etiā ſecūdo facta eſt.ſʒ quero per q̄ verba vel quādo?
b ¶ Cōiugij.Sʒ hodie ſacerdos diaconꝰ magis punit̄ ſi ꝯtrahit ꝙ̄ ſi fornicet̄: vt diſt.xxviij.preſbyterū.
c ¶ Unuſquiſqꝫ.qui per votum ſibi non preiudicabit.xxvij.q.j.vt lex.
d ¶ Nolite.ſupra xxx.q.j.nolle.
e ¶ Uſum.i.carnalem vſum.
f ¶ Ueniale.i.dignum venia.i.ad mortē nō imputabile.ſ.diſt.xiij.nerui.j.e.q.iiij.in eo.contra.ſ.diſt.xxv.§.alias.argu.contra.j.xxxiij.qō.iiij.vir.dic vt not.j.ca.proxi.
g ¶ Quod.Simplex eſt relatio.
h ¶ Tripertitū.i.bonū nuptiale eſt triplex.i.coniuncto rum nuptijs bonū eſt triplex.

Q Uicqd.¶ Caſus. Hoc ca.diuidit̄ in tres partes.In prima dicit Aug.ꝙ quicquid inter ſe cauſa explende libidinis faciunt coniugati, non eſt culpa nuptiarū ſʒ hominum.In ſcḋa dicit̄ ꝙ ſi quis vxorem ſuā cognouerit etiam nimis frequenter cauſa fornicationis, vel forte cauſa libidinis ſaturande, defenditur tamen a fornicatione ꝑpter bonum nuptiarū. In tertia dicit̄ ꝙ ꝯiugati debent adinuicē ſibi reddere debitum: non tātum cauſa prolis habēde, ſed etiam cauſa fornicationis vi tāde.

ſ.cor. vij.a. facta eſt[a]: vt infirmitas prona in ruinam turpitudinis, honeſtate exciperetur cōiugij[b].vnde apoſtolus ſcribens ad Corinthios ait: Propter fornicationē vnuſquiſqꝫ[c] habeat ſuam vxorē, ⁊ vnaqueqꝫ habeat virum ſuum. Ex hac itaqꝫ cauſa fit vt coniugati ſe ſibi inuicem debeāt, nec ſe ſibi negare poſſint. vnde apl's: Nolite[d] fraudare inuicem, niſi forte ex ꝯſenſu, ⁊ ad tempus, vt expeditius vacet; orationi. ⁊ iterum: Reuertimini in idipſum, ne forte tentet vos ſatanas. hoc autem dico ꝑpter incōtinētiā veſtrā. Qui ergo ꝑpter incontinētiā in naturalē redire vſum[e] monētur: patet ꝙ non ꝑpter filiorū ꝓcreationē tantū miſceri iubētur. Non tamē ideo nuptie male iudicant̄. Qḋ eīn preter intētionē generandi fit: non eſt nuptiarū malū, ſed eſt veniale[f] ꝓpter nuptiarū bonū: qḋ[g] eſt tripertitū[h], fides videlicet, ꝓles, et ſacramentum.

Unde Aug. de bono ꝯiugali.

¶ Immoderatus vſus coniugatorum non eſt nuptiarū malum: ſed eſt veniale propter nuptiarum bonum.

Q Uicqd inter ſe cōiugati immodeſtū, inuerecundū, ſordidū ve gerunt: vitiū eſt hominū, non culpa nuptiarū.

¶ Jam in ipſa quoqꝫ immoderata exactiōe[i] debiti carnalis, quam eis non ſm̄ imperiū precepit, ſed ſm̄ veniam concedit apl's, vt etiā preter cauſam ꝓcreandi ſibi miſceātur: etſi eos praui mores ad talē concubitum impellunt, nuptie tamen ab adulterio[k] ſeu fornicatione defendunt: neqꝫ illud propter nuptias admittit̄, ſed propter nuptias ignoſcitur. ¶ Debēt ergo ſibi coniugati non ſolum ipſius ſexus ſui cōmiſcendi fidem liberorū procreandorum cauſa: (q̄ prima eſt humani generis in iſta mortalitate ſocietas) verūetiā infirmitatis inuicem excipiende ad illicitos cōcubitus euitādos mutuā quodammodo ſeruitutē: vt etiā ſi alteri eoꝝ perpetua continentia placeat, niſi ex alterius cōſenſu fieri non poſſit.

N on autē dat̄ preſentia ſancti ſpiritꝰ tēpore quo coniugales actus geruntur.

Unde Hiero. ſup Mattheū.

¶ Non datur preſentia ſancti ſpiritus tēpore quo coniugales actus geruntur.

C Onnubia legitima carent quidem peccato: non tamen tempore illo quo coniugales actus geruntur, preſentia[l] ſancti ſpiritus dabitur, etiā ſi propheta videatur

mortaliter: vt in cōtrario.c.origo.minus tamē punitur propter bonū matrimonij: vt.j.q.vij.adulterij. Alij dicūt ꝙ etiā in hoc caſu tantum veniale peccatum eſt, arg.hic.⁊.j.q.vij.adulterij.⁊ ſicubi reperit̄ ꝙ mortal'r peccet, dic.i.ad modū adulteri agit. Uel dicit̄ ad exhortationem continētie.ſ.xxxj.q.j.§.verum. Uel intelligit quādo eā cognoſcit cōtra naturā: qꝛ tunc ſm̄ oēs mortaliter peccat, ⁊ grauiꝰ cū vxore ꝙ̄ cū alia.j.q.vij.adulterij. J.

¶ No autē.¶ Hec eſt.iij.pars q̄ōnis in qua dicitur ꝙ virtus ſancti ſpūs nō eſt ibi quando ꝯiugalis actꝰ agit̄. ⁊ dicas ꝙ duobus modis dat̄ ſpūs ſanctꝰ ſcʒ ab bene viuēdū. tūc nō recedit in ꝯiugali actu, quia meritoriꝰ eſt.xxxiij.q.j.c.j. datur etiam ad virtutes faciendas, tunc recedit. hoc habes de pen.di.ij.ca.iij.et.iiij.et v.Jo.de fan. iij.ps.

C Onnubia. ¶ Caſus. Licet connubia peccato careāt, tamē tēpore carnalis commixtionis nō adeſt ſpiritusſancti gr̄a.

i ¶ Exactione. Cauſa incontinentie, non cauſa libidinis explende.
k ¶ Ab adulterio.j.e.q.iiij.origo.ꝯtra.j.e.q.vij.adulterij.ꝯtra.j.e.q.iiij.liberoꝝ.contra. Ut hoc ca.⁊ eius contraria melius intelligas, nota ꝙ quatuor de cauſis commiſcetur quis vxori. Cauſa ꝓlis. Item cauſa reddendi debitum. his caſibus non peccat, immo meretur.xiij.di.nerui.⁊.xxxiij.q.v.ſi dicat. Item cauſa incontinentie, cū ſcilicet eſt preuentus a voluptate, tunc eſt veniale peccatum: vt hic, ⁊.xxxiij.q.iiij.vir cum ꝓpria. Quidam tamē dicunt hoc caſu nullū eſſe peccatū propter authoritatem apoſtoli: Unuſquiſqꝫ habeat ſuam ⁊c̄.vt.ſ.§.ꝓxi. Cognoſcitur etiam vxor cauſa explēde voluptatis: ſcʒ cum quis preuenit voluptatē vel cogitatione, vel vtendo calidis, vt pluries eam cognoſcere poſſit. tunc ſm̄ H. peccat

Sūt etiā plura huiuſmodi opera in qbꝰ nō adeſt preſentia ſpiritꝰ ſancti, nec etiā indigent.
l ¶ Preſentia. Adeſt tn̄ gr̄a ſpūs ſancti q̄ ad illa ſine qbus gr̄a ſpiritꝰ ſancti haberi nō poteſt: cū etiā q̄s mereat̄ quādoqꝫ in tali actu.j.xxxiij.q.v.ſi dicat. Sed abeſt cum quis cognoſcit vxorem quo ad operationem, ſcʒ quo ad miracula facienda, ⁊ vim prophetandi. manet eīn in bonis gratia ſpiritꝰ ſancti quo ad quedā, ⁊ recedit quo ad quedā: vt legit̄ de pe.di.ij.querendū.⁊ ca.poteſt diſcurſus. Uel dic non dari preſentiā ſpiritꝰ ſancti quo ad oia: qꝛ ibi eſt q̄dā ſtupor, ⁊ homo totꝰ carneꝰ efficit̄. Uel ideo illi prurituі non dat̄, qꝛ eſt veniale peccatū. Dicit tamen P. manducator coitum coniugalem bene exerceri poſſe Coitus carnalis ſine pctō exerceri poteſt.

Sicut ergo.

eſſe qui officio gñationis obſequitur: ſed et plura alia [a] ſunt in quibus ſufficit ſibi ſola [b] vis hūana: ⁊ neq̄ʒ res indiget, neq̄ʒ decet adeſſe pſentiā ſcti ſpūs.

Sicut ergo talis concubitus nō eſt fornicarius: ſed propter bonū coniugij licitus: ſic etiam coniunctio illa de qua [c] querit, non eſt fornicaria: ſed propter bonum coniugij licita.

Itē ſicut Aug. ait in lib. de bono coniugali.

Concubine ad tēp⁹ adhibite, nec etiā ſi cauſa filiorum concubant, iuſtum faciunt concubinatum ſuum.

Sic ecōtrario datur intelligi de ijs qui coniugali affectu ſibi copulant, q̄ etiā ſi nō cauſa pcreandorū filioꝝ, ſed explende libidinis conueniunt: non ideo fornicarij, ſʒ coniuges appellātur. Probat hoc idem authoritate Augu. in lib. de bono coniugali.

Coniuges ſunt q̄ cauſa ſolius incontinētie ſibimet inuicem copulantur.

Solet queri cū maſcul⁹ et femina, nec ille maritus, nec illa vxor alterius ſibimet non filioꝝ procreandorū cauſa, ſed pro incontinentia [d] ſolius concubitus cauſa copulantur, ea fide [e] media, vt nec ille cū altera id faciat, nec illa cū altero: vtrū nuptie ſint vocande? Et poteſt quidem fortaſſe non abſurde hoc appellari cōnubium ſi vſq̄ʒ [f] ad mortem alicuius eorū id inter eos placuerit, et plis generationē q̄uis non ea cauſa coniuncti ſunt, non tamen vitauerint [g], vt vel nolint [h] ſibi naſci filios, vel etiam opere aliquo malo agant ne naſcantur. ceterum ſi vel vtrunq̄ʒ [i], vel vnum horū deſit: non inuenio quemadmodum has nuptias appellare poſſim⁹. etenim ſi aliquam ſibi ad tempus adhibuerit donec aliam dignam honoribus ſuis, vel facultatibus inueniat, quā in ꝯiugiū ducat: ani-

---

xxvij. q. ij. oīe. Si Z. ſine peccato, quod concedo quandoq̄ʒ. Jo.

a Sed ⁊ alia. Ut ſunt actus indifferentes: vt comedere, mouere digitū, ⁊ huiuſmodi.

b Sola. Nō excludit deū quin adſit: ſʒ vtutes quātum ad operationē, q: illa hora tot⁹ carne⁹ efficit.

Sicut ergo. Caſus. Concludit Gratian⁹ ex illo ca. quicquid. et dicit q̄ ſicut coitus qui fit cauſa incontinētie, non eſt fornicari⁹: ſic coniunctio vxoris que fit cauſa filioꝝ, nō eſt fornicaria. Poſtea dicit q̄ concubinatus qui fit etiā cauſa filiorum, non eſt licit⁹, qđ probat authoritate Auguſtini, de qua dicitur i themate.

c De qua querit. In themate.

iiij. ps. Concubine. Sic econtrario. Hec ē. iiij. pars. q. in q̄ queritur an ſit vxor que ducitur ad temp⁹, vel ſub conditione vt prolem euitet. ⁊ dicitur q̄ nō. Joannes de fan.

Caſ⁹. Infert G. ex authoritate Auguſt. dicens: ergo ſi ꝯiugium fiat cauſa incontinentie et non ꝯcubinatus licitum erit: qđ patet per ſeq. ca.

Solet queri. Caſus. Queſitū fuit ab Augu. vtrū debeat dici matrimoniū inter eos q̄ cauſa incōtinētie ꝯtrahūt. Et reſpōdet Aug. q̄ ſic, dummodo ſic ꝯueniāt vt perpetuo debeāt ſimul eſſe, ⁊ non vitēt plē. Sʒ ſi conueniāt vt ad tēp⁹ ſint ſimul, vel vt vitent plē, non eſt coniugium inter eos. Nam non debet vxor dici cum qua aliquis ita contrahit donec inueniat magis dignā, ⁊ hūc caſum approbat H. in ſumma ſua. excepto eo q̄ nō dixit de queſtione facta ab Aug. Utrūq̄ʒ. i. ad mortē velle pſiſtere, ⁊ velle non euitare prolem.

d Sed pro incontinentia. Jd eſt propter incontinentiam vitandam.

e Ea fide. Dū tñ hoc agāt vt matrimoniā ꝯtrahāt.

f Si vſq̄ʒ ad mortē. matrimoniū eñ non poteſt ad tēpus ꝯtrahi, ſicut nec lex nouit filiū temporalem: vt. ff. de adop. ſi qs autē nec heres quis ad tēp⁹ inſtituit. inſti. de here. inſti. §. heres. Quid ſi aliq̄ al's ꝯtractui credūt hoc licere vt ad tēp⁹ ꝯtrahant, cum ius ignorēt, ⁊ ꝯtrahunt? Dicit H. tenere matrimonium.

Fili⁹ tēporalis eſt a lege incognitus.

g Uitauerint. Modi vitandi notātur. ff. de vſu ⁊ ha. ſed neq̄ʒ. ⁊. l. ⁊ ſi forte.

h Nolint. i. velint non naſci. Habes ergo hic q̄ vitatio plis vel ppoſitum necandi filios impedit matrimoniū, ⁊ in ca. pxi. Si autē alia ꝯditio inhoneſta poneret in matrimonio, vt ꝯtraho tecū ſi tu interfeceris patrē, vel aliquid iniquū feceris: an talis impediat matrimonium, dubitari ꝯtuenit. De hoc notabis q̄ ꝯditio quedam eſt honeſta, quedam inhoneſta ſiue impoſſibilis. Eſt autē honeſta duplex, ⁊ eſt duplex inhoneſta. quedā eñ conditio eſt de natura matrimonij, q̄dam non. Si ergo conditio honeſta que nō eſt de natura matrimonij, apponat matrimonio tenet. Et de matrimoniū: vt ſi dicat contraho tecū ſi dederis mihi centū: hec conditio honeſta eſt. ⁊ nō eſt de ſubſtantia matrimonij: et tenet matrimoniū cū illa conditione, et ſine ea: vt ex̄ de condi. ap. de illis. Eſt alia honeſta conditio que adheret nature matrimonij: vt cū chriſtian⁹ dicit iudee, contraho tecū ſi volueris chriſtiana fieri. talis cōditio eſt de natura matrimonij: ⁊ ſi illa non apponeret, non teneret matrimoniū: vt. xxviij. q. j. nō oportet. Similiter inhoneſta duplex eſt. ſi eñ apponit inhoneſta cōditio q̄ eſt ꝯtra naturaʒ matrimonij: matrimoniū nō tenet: vt ſi hoc modo dicatur: ꝯtraho tecū vſq̄ʒ ad tres annos. vel ſic: Contraho tecum ſi pcuraueris venena ſterilitatis. matrimonia enim vel ſponſalia ſic contracta non tenent: vt hic: et ca. ſeq. Eſt ⁊ alia inhoneſta conditio, que non eſt contra naturam matrimonij: vt ſi dicatur hoc modo. tecum contraho ſi furtum vel homicidium feceris. hec conditio nō repugnat nature matrimonij: ⁊ conditio talis ſi apponatur: frangenda eſt, ⁊ tenet matrimonium: vt extra de condi. ap. ca. j. Sed contra hanc diſtinctionem eſt qđ legitur. xxviij. q. j. idololatria. ibi enim videtur q̄ omnes turpes conditiones etiam ſoluāt matrimonium. ſʒ qualiter hoc ſit intelligendum: ibi notauimus. Item contra eſt. x. q. j. ca. j. ⁊. ij. vbi tenet contractus. licet apponatur conditio que eſt contra naturam cantractus. Similiter obſtat. xxviij. diſtin. diaconi. vbi tenet ordinatio licet dicat ſe velle habere vxorē. Similiter tenet cōuerſio ſi ſub hac forma fiat vt poſſit retineri propium: vt extra qui cle. vel vo. inſinuante. In contractibus autem impoſſibiles conditiones appoſite vitiant contractum: vt inſtitu. de inuti. ſtipulatio. §. impoſſibilis. ff. de act. ⁊ obliga. non ſolum. In vltimis voluntatibus p non adiectis habent: vt. C. de inſti. ⁊ ſub reprehēdēda. de ꝯdi. ap. in matrimonio plene habes ex̄ de ꝯdi. ap. ca. vlt.

i Utrūq̄ʒ. Scʒ qui volūt vſq̄ʒ ad mortem cōmanere:

Conditiones in matrimonijs appoſite ... [illegible]

et qui volunt non euitare prolem.
a ¶ Sed cum iſta. Supple eſt adulter.
Aliquando. ¶ Caſus. Coniugati quidā operātur ne fetus cōcipiat, aut vt fetus cōceptus fundat, aut format⁹ extinguat. dr hic ꝙ ſi ab initio in contrahendo matrimonio talem intentionē habuerūt, nō eſt matrimoniū inter eos. ſi aūt ex poſtfacto tales facti ſunt: licet ſint coniuges, tñ ſunt adulteri reputādi: qui amore adulterorū ſe habent. vbi alter ex poſtfacto eſt i hac culpa: aut ipſe ſe habet ad modum adulteri aut ipſa admodū meretricis: ꝛ tñ matrimoniū eſt inter eos.

mo ipſo adulter eſt, nec cū illa quā cupit iuenire, ſed cū iſta[a] cū q̄ ſic cubat vt cū ea non habeat maritale conſortiū. Idē de nuptijs ꝛ cōcupiſcentijs.

¶ Fornicarij ſūt nō cōiuges q ſterilitatis venena pcurāt.

Aliquādo eouſq̄ puenit hec libidinoſa crudelitas, vel libido crudelis vt etiam ſterilitatis venena pcuret: ꝛ ſi nihil valuerit[b] ɔceptos fetus intra viſcera aliquo mō extinguat aut fūdat, ✝ volēdo ſuam prolē prius interire[c] q̄ viuere: aut ſi in vtero viuebat occidi āteq̄ naſci prorſus. Si ambo[d] tales ſint: cōiuges[e] nō ſūt: ꝛ ſi ab initio[f] tales fuerūt non ſibi per connubiū: ſed per ſtuprum potius cōuenerunt. Si autem ambo non ſint tales, audeo dicere: aut illa quodāmodo eſt mariti meretrix[g] aut ille adulter[h] vxoris.

De his qui abortum procurant, queritur an iudicetur homicide, vel non.

Auguſtinus in libro queſtionum Exodi ait.

Adde adiſtō ca. ꝛ ſe. quos q̄ liter tales puniātur: nocat. Bar. in lo. iu⁹. f. d va. ꝛ extor. di. cri. gl. in. l. necare. in glo. j. f. d lib. agno.
b ¶ Si nihil valuerit. procuratio ſterilitatis.
c ¶ Interire. Interit ergo ꝙ non natū eſt. arg. ff. vſufruc. quēadmodū ca. l. omnes. §. j.
d ¶ Si ambo. Id eſt ſi ab initio legitime cōtraxerūt: ſz ad hoc poſt deuenerint.
e ¶ Cōiuges non ſunt. i. iura coniugij nō obſeruant.
f ¶ Et ſi ab initio. Nota ꝙ non ſunt cōiuges qui eo aīo cōiūcti ſunt, vt prolis generatione impediant: ꝛ ꝙ in vno opere vnus peccat, alter nō: ꝛ ꝙ matrimonium aliqñ ex vna parte tm̄ tenet. ar. j. e. q. v. ppoſito. ꝛ ex̄ de eo q dux. in matri. c. j. ſed hoc falſum eſt.
Matrimoniū q̄q̄ ex vna parte tātū tenet.
g ¶ Meretrix. Id eſt digna pena qua aliqua meretrix eſt digna.
h ¶ Adulter. Id eſt dignus pena qua aliquis adulter eſt dignus.
¶ De his. ¶ hec eſt quinta pars. q. in qua querit an ſit homicida qui percutit mulierem, et facit abortum. et dic ꝙ non: niſi eſſet viuificatus. ꝛ hoc probat per tres canones. Joan. de fan.
Quod vero. ¶ Caſus. Queſitum fuit ab Augu. an cōmittat homicidiū qui puerperiū nondū formatū effundit. ꝛ reſpōdet Aug. dicēs ꝙ homicidiū nō committit: q2 nō pōt exanimatū dici vel exanimari qđ nunq̄ animā habuit: nec eſt in hoc precipitāda ſentētia, vt heretici faciūt. Sz ideo lex noluit eſſe homicidiū: q2 anima non poteſt eſſe viua in eo corpore quod ſenſu caret.
hic vl q̄d le. gitur ex ſ. in. ti. v. ca. ſi. §. j.
i ¶ Agitari. Ab hereticis ꝑſertim. ſ. vtrū quicq̄d ꝛc.
k ¶ Nec animatū. Et hoc quidē verū eſt: q2 anteq̄ lineamenta corporis ✝ habeat, nō infunditur anima: vt. j. ca. proxi. Quidā tñ heretici dicūt animam creari ex traduce. i. ex preiacenti materia. i. ex aīa generātis, et naſci cū corpore: ſicut ꝛ creat corp⁹ ex corpore. Alij mētiuntur aīas creatas eſſe in principio mundi in cōparibus ſtellis ꝛ infundi corporib⁹: poſt reſolutionē vero redire ad proprias ſtellas, ſi bene vixerint. Fides nr̄a eſt ꝙ quotidie deus nouas creat aīas, et infundit nouis corporibus: et infūdēdo creat: et creando infundit.

Aīa noſtra vnde pcedit.

¶ Nō eſt homicida qui abortū procurat anteq̄ anima corpori ſit infuſa.

Quod vero nō formatū puerperiū moyſes vel lex noluit ad homicidiū pertinere, profecto nec hominē deputauit qđ tale in vtero geritur. Hic de aīa ſolet q̄ſtio agitari[i], vtrū quicq̄d formatum non eſt, nec aīatū[k] quidē poſſit intelligi: ꝛ ideo homicidiū non ſit, q2 nec exanimatū dici pōt, ſi adhuc aīam[l] nō hēbat. Itē ſi illud iforme puerperiū iā q̄dē fuerat, ſed adhuc quodāmodo informiter animatū quoniā magna q̄ſtio de aīa eſt non eſt precipitāda indiſcuſſa temeritate ſnia. Ideo lex noluit ad homicidiū[m] ptinere, ✝ quia nondū dici pōt aīa viua in eo corpore qđ ſenſu caret.

Idem in lib. queſtionum veteris et noui teſtamenti.

¶ De eodem.

Moyſes tradidit: Siqs percuſſerit mulierē in

l ¶ Si animā. ſimiliter non dicitur deſeri charitas q̄ nunq̄ fuit: vt. j. de peni. diſt. ij. in fi. et rei q̄ nō eſt, priuilegiū dari nō poteſt vt ex̄ de eccle. edifi. ad audiētiam. et mr̄imoniū qđ non eſt, accuſari nō poteſt: vt ex̄ d deſpō. impu. ad diſſoluendū. et id qđ nō eſt, rūpi nō pōt. ff. d in iu. rup. ꝛ ir. teſt. nā etſi. Sed cōtra: id qđ nō eſt. pōt deſinere eſſe: vt. ff. vſufruc. quēadmodū cau. l. iij. §. j. et res que nō eſt, pōt habere priuilegiū. extra de conſue. cum olim. ꝛ mittitur in poſſeſſionē que nō eſt, is q̄ nō eſt nat⁹ vt. ff. de inoffi. teſt. poſthum⁹. ꝛ edificio quod nōdū eſt, poteſt iponi ſeruitus: vt. ff. de ſer. vrba. pre. ſi ſeruitus. §. vlti. Jo. Tu dicas ꝙ rei que non eſt, poteſt imponi ſeruitus: nō ꝙ ſtatim ſit ſeruitus, ſed erit re exiſtēte in rerū natura. xxvij. q. ij. §. ex his omnibus. Idem poteſt dici de priuilegio: quia tunc vere competit, cum res extabit. h.

Priuilegiū dari nō poteſt rei que nō eſt.

✝ Adde no. in. l. cicero. ff. d pe. ꝛ i. l. ſacrilegij ff. de varijs et extordi. cri.

Exo. xxj. c.

m ¶ Ad homicidiū. Dic vt. s. ij. q. v. conſuluiſti.
Moyſes. ¶ Caſus. hoc ca. vt dicunt Beneuen. ꝛ h. debet premitti cap. precedenti: quia ſic eſt in legibus humanis: et hug. hunc caſum ſic ponit dicens. hic ſimiliter loquitur Auguſt. contra eoſdem hereticos dicentes ꝙ anima naſcitur ex ſemine: ꝛ infunditur corpori ſtatim cum corpus ſeminatur. Probat ergo Augu. authoritate Moyſi ꝛ exēplo domini in factura Ade ꝙ corpus ante recipit formam et diſtinctionem membrorum q̄ anima infundatur. ¶ Caſus. h. breuis eſt, et bonus. Beñ. vero hunc caſum ſic ponit dicens. Erant quidam heretici dicentes omnes animas ab initio creatas ſimul, et compoſitas in comparibus ſtellis: et quotidie infundi nouis corporibus, deinde ad compares ſtellas reuerſuras. Alij autem dixerant animas creari ex traduce et ſimul infundi corpori cum ſemine. Cōtra quos inuehitur hic Augu. quia primo formatur corpus ex traduce carnis, et deinde anima infunditur. Sed hoc primo pbat per Moyſem: ſecundo per facturam Ade: tertio per ſimilitudinem edificij.

Ex traduce.i.ex ſemine. Simul cuȝ corpore,id eſt ſimul cum ipſo ſemine corporis anima creatur, ⁊ infundit̃ anteq̃ corpus humanum ſit formatum. Hec dicebant illi heretici. Sequens ca.patet.

a ¶ Det animam. Similiter dicit lex q̃ ſi aliquis interficit animatum,capite puniri debet. ſi vero non animatum diſtinguitur: quia ſi eſt nobilis, parte bonorũ amiſſa relegatur. ſi eſt ignobilis, damnatur in metalluȝ.ff. de penis. ſi q̃s aliquid.§. qui abortionis.

Aiatũ et non aiatum interficiẽs q̃liter punitur.

b ¶ Naſcitur. vt illi dicunt qui dicunt animam naſci ex traduce.

Idem ex ſemine ſimul cuȝ corpore.i. ſimul cũ ipſo ſemine corpis aia creatur et infũdit̃ anteq̃ corpus hũanũ ſit formatũ.

c ¶ Pereunt. qđ eſt incõueniens.

d ¶ Natiuitati. Forte vitio m̃ricis.

e ¶ Ratione infirmabatur.i.deſtituebatur: vnde nõ videbat̃ rõnabile, quo ad opinionem hominum.

f ¶ In ſicco.i.in corpore rudi et informi. Et eſt arg. pro Normannis ⁊ Anglicis et Polonis vt poſſint fortiter bibere ne anima habitet in ſicco.

B. Normãni bibũt fortiter ne eorũ aia in ſicco habitet.

g ¶ Habitare.ſcȝ q̃ ex eis vnum efficiatur, vel p vegetationem: al's tam boni q̃ mali angeli habitant in ſiccis corporibus, ⁊ in cadaueribus ⁊ in lapidibus et in auibus in quibus ipſi demones dant reſponſum. vt.xxvj.q.v.nec mirum. vt dicitur de Saule qui adorauit diabolum.

vtero habẽtem,et abortiuũ fecerit,ſi formatũ fuerit,det animam[a] pro aia. ſi aũt iformatũ fuerit,multet̃ pecunia. vt probaret aiam nõ eſſe ãte formã. Itaq̃ ſi iam formato corpori datur, nõ in cõceptu corporis naſcitur[b] cum ſemine aia deriuata. Nam ſi cũ ſemine: ⁊ anima exiſtit ex aia: et multe aie quotidie pereunt[c],cum ſemen ex fluxu quodã nõ pficit natiuitati[d]. Sed ſi pprius inſpiciamus,videbim⁹ quid ſequi debeamus. Contemplemur facturã Ade. In Adã enĩ exemplum eſt datũ: vt ex eo intelligamus q̃ iã formatũ corpus accepit animã. Nam poterat deus aiam limo terre admiſcere,et ſic formare corpus. Sed rõne infirmabat̃[e]: q̃ primum oportebat domũ cõpaginari, et ſic habitatorẽ induci. Anima certe quia ſpũs eſt, i ſicco[f] habitare non põt: ideo in ſanguine fertur habitare[g]. cũ ergo corporis lineamenta cõpacta nõ fuerint, vbi erit anima? Item Hieronymus ad Algaſiam. ¶ De eodem.

Sicut[h] ſemia paulatim formãt̃ i vtero, ⁊ tãdiu nõ reputat̃ homicidiũ, donec elemẽta ꝯfecta ſuas imagines mẽbraq̃ ſuſcipiant: ita ſenſus[i] rõne cõcept⁹ niſi in opa prorũperit, adhuc in ventre retinetur: et cito perit ab hoſte[k].

Cum ergo[l] qui aliquam ſibi ad tp̃s adhibet cuȝ ea adulter eſſe dr̃: nec ab ea diſcedẽs, nec filiã ſuã illi[m] tradẽs peccat.

Unde Leo papa.

¶ Profectus eſt honeſtatis fornicariã abijcere et vxorem legitimam accipere.

Ancillã abijcere[n] a toro, ⁊ vxorẽ[o] certe ingenuitatis accipe: nõ duplicatio ꝯiugij, ſȝ pfect⁹ eſt honeſtatis. Culpanda ſit ſane taliũ negligẽtia, ſȝ nõ penit⁹ deſperãda, vt crebris cohortatiõibus[p] icitati qđ neceſſarie[q] petiuerũt, fideliter[r] exequantur. Nemo[ſ] enim deſperandus eſt dum in hoc corpore cõſtitutus eſt: q̃ nonnunq̃ quod diffidẽtia etatis[t] differtur[v], conſilio maturiore perficitur. Item.

¶ Legitimo matrimonio copulatur, que concubinam habenti traditur.

Non oĩs mulier viro cõiuncta vxor eſt viri: q̃

infert q̃ ſi q̃s ſeparat ſe a tali cũ qua cõtraxit ad tp̃s, nõ peccat: nec alius tradens filiam ſuam illi adultero peccat. et ad hoc inducit ſequentia cap.

l ¶ Cum ergo. Reſpicit finem ca. ſolet queri ⁊c.

m ¶ Illi. Cũ enĩ non eſt carnaliter cõmixtus, nec ibi ſumatur. Arg. cõtra ex̃ de ſpon. ad audientiam.

¶ Ancillam. ¶ Caſus. Si q̃s vult dimittere ꝯcubinã ⁊ aliã ducere in vxorẽ, propter hoc non eſt bigam⁹, nec peccat: imo admonẽd⁹ eſt vt h⁹ faciat: q̃ ei⁹ negligentia nõ eſt deſperanda: cũ de nemine deſperandũ ſit donec eſt in hoc mortali corpe. Ancillam, nõ m̃rimonial'r copulatã. vj.ps.

n ¶ Abijcere. Cũ ergo canon iubeat abijci illam que nõ eſt vxor, nũq̃d ſua auc̃te ſtati põt ab ea recedere? Rñd. non. xxxv.qõ.vj. multorũ.xxxiij.q.ij.ſeculares. Ar.ȝ. xxx.q.ij.c.ꝯinſtituit vbi de hoc.

o ¶ Vxorẽ.ſ.q̃ dimittit concubinã.

p ¶ Crebris cohortationib⁹. vt dimittat̃ cõcubina.

q ¶ Qđ neceſſarie.ſ. ppter neceſſitatẽ carnalis infirmitatis.i.cã incontinẽtie: vel q̃ continere forte nõ poterat: vel ne plures alias cognoſceret.

r ¶ Fidel'r.ſ.cuȝ honeſtate cõiugij.

ſ ¶ Nemo. de pe. diſt. vij. nemo. C. de fideicom. lib. deberi. j. ea. q. iiij. recurrat. in fi. §. xxxiij. q. iij. illud. ⁊ c. corripiantur.

t ¶ Etatis. j. proxi. q. ij. antiqui. ⁊ ca. in adoleſcentia. §. l. diſt. ponderet. ⁊ ca. de eo. §. xxx. q. iij. illud.

v ¶ Differtur. Sicut pnia q̃nq̃ differtur ad tp̃s donec deferueſcat culpa luxurie. de peni. diſ. i. ſunt q̃ arbitrantur. et dum eſt in peccato, non debet agere penitentiam. de peni. diſt. iij. in ſalicibus. ſed illud intelligitur tm̃ de ſolenni penitentia: al's aperte contradicet. de peni. diſt. v. falſas. quia peccator bene agit pro crimine penitentiam vt not. xiiij. q. vj. in ſumma. ⁊ extra de peni. ⁊ remiſ. quod quidam. j. de peni. diſt. iij. nihil prodeſt.

Pnia, an poſſit agi i pctõ.

h ¶ Sicut. Per hoc ca. dicit Baȝ. peccata ſola voluntate cõmiſſa, ſola voluntate debere deleri. nam oĩs res ⁊c̃. extra de reg. iur. oĩs. Alij dicunt eſſe neceſſariam exteriorẽ pniam ex quo voluntas egreſſa eſt ſuos fines.

Pctã ſolius voluntatis, ſola voluntate deleri nõ poſſunt.

i ¶ Senſus. Id eſt voluntas vel cogitatio.

i ¶ Senſus rõne cõceptus.i. cogitatio bona mente concepta: cito perit ⁊c̃. Vel intelligitur de mala cogitatione concepta in rõne vel intentione.i. in aia que perit.

k ¶ Ab hoſte.i. a ſuggeſtione diaboli: q̃ ſuggeſtio eius non habet effectum circa hominem, cum neſciat mẽtem hominis: vt. xxvj. q. iij. ſciendum.

¶ Cum ergo. ¶ Hec eſt. vj. pars. q. in qua querit̃ vtrum peccet concubinarius dimittendo concubinam et adherendo vxori, ſiue in habendo vxorẽ, vel qui ei dat filiam ſuam? dicitur q̃ non. Io. de fan.

¶ Caſus. Iſte. §. reſpicit finẽ illius ca. ſolet queri, ⁊ ex eo

Non omnis. ¶ Caſus. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima dicitur q̃ nõ omnis mulier viro coniuncta eſt vxor: ſicut nec omnis fili⁹ eſt heres. ſed illa eſt vxor que eſt viro legitime copulata. nam aliud eſt concubina, ⁊ aliud vxor. In ſecunda parte dicit̃ q̃ bene poteſt exemplo Abrahe cõcubina dimitti, ⁊ legitima ſuperdu-

nec oĩs filiusᵃ eſt heres pr̃isᵇ. Nuptiarũ aũt federa inter ingenuosᶜ legitima ſunt, ⁊ inter coequalesᵈ: ⁊multo prius hoc ipm dño cõſtituenteᵉ, ꝙ̃ initiũ romani iuris extiterit. Itaqꝫ aliud eſt vxor, et aliud cõcubina: ſicut aliḋ eſt ancilla, et aliḋ libera. ¶ Propter qḋ ẽt apl's ad manifeſtandũ harũ ꝑſonarũ diſcretionẽ teſtimoniũ poſuit ex Geneſi vbi ḋr Abrahe: Eijce ancillã ⁊ filiũ eiꝰ. nõ eñ erit heres filiꝰ ãcille cũ Iſaac filio meo. Igit̃ cuiuſlibet loci clericus ſi filiã ſuã viro habenti concubinã in mr̃imoniũ dederit, nõ ita accipiendũ eſt q̃ſi eã coniugato dederit, niſi forte ⁊ illa mulier et igenua facta et dotata legitime, et publicis nuptijs honeſtata videatur.

¶ Paterno arbitrio femĩe viris iuncte carent culpa, ſi mulieres q̃ a viris habebantur, in matrimonio non fuerint: quia aliud eſt vxor, aliud cõcubina.

Cum ergo ḋr: Paterno arbitrio femine iuncte viris: datur intelligi ꝙ paternus conſenſus deſideratur ĩ nuptijs: nec ſine eo legitimeᶠ nuptie habeantur: iuxta illudᵍ Euariſti pape: Aliter nõ ſit legitimum coniugium, niſi a parentibus tradatur. Item Ambroſius in libro de patriarchis.

Honorant̃ʰ parẽtes rebecce muneribusⁱ: ꝯſulitur puellaᵏ nõ de ſpõſalibꝰˡ. illa eñ iudiciũ expectat parentum. non eſt eñ virginalis pudorisᵐ eligere maritũ. ſꝫ iam deſpõſataⁿ viro de ꝓfectionis die cõſulit̃: nec immerito dilationẽ nõ attulit. Iure etẽm ꝓperare debuit ad maritum. vñ illud Euripideon qḋ mirãtur pleriqꝫ, vñ tranſlatũ ſit manifeſtũ eſt. ait eñ in perſona mulieris, q̃ tñ volebat maritũ relinq̃re, et ad alias petebat̃ nuptias. Sponſalioꝝ meoꝝ paterᵒ meus curam ſubibit. Hoc non eſt meum. Ergo qḋ ⁊ ipſi philoſophi mirati ſunt, ſeruate virginesᵖ. ⁊ non ſolũ virgines: ſꝫ etiã ſi qua mulier amiſſo cito marito adoleſcentula in laqueũ infirmitatis ſue ti-

---

ci. In tertia ḋr ꝙ mulieres iuncte matrimonialiter viris de conſenſu parentum, carẽt culpa ſi mulieres quas illi viri prius habebant, nõ erant vxores. Secũda ibi: Propter quod. Tertia ibi: Paterno arbitrio.

a ¶ Filius. j.e.q.iiij. dicat. contra. ſed hic filius ſm generalẽ, ibi ſm ſpecialẽ ſignificatiõnẽ accipitur.

b ¶ Patris. Pater eſt quẽ nuptie demõſtrãt. ff. de in ius vo. q. ſemper.

c ¶ Ingenuos. Arg. ꝙ nõ ſit legitimũ matrimoniũ inter puberẽ ⁊ impuberem, nec inter ſeruos plenarie.

d ¶ Et inter coequales. i. inter adultos. ex̃ de deſpõ. impu. de illis. (Gala. iiij. d.)

e ¶ Cõſtituente. In paradiſo, cum fecit Adã ⁊ Euam in adulta etate: et eos mr̃imonialiter coniunxit. de peni. diſt. ij. §. romanos. verſi. Adam. Uel cõſtituit ꝙ non oĩs filius ſit heres, ibi: Eijce ancillam ⁊c. Sed cõtra. j. ea. q. iiij. recurrat. vbi dicit ꝙ nõ obſtit ⁊c. et ita filij iacob obtinuerunt hereditatem cũ alijs genitis ex ancilla. Dicũt quidã ꝙ poſtea Jacob cõtraxit cum ancilla, et ita legitimauit filios. Sed contra ex̃ qui filij ſint legi. tanta. quia eo tꝑe ſuſcepti ſunt quando mater eſſe vxor nõ potuit. ſed dic ꝙ ſufficit ꝙ credebatur ꝙ tunc poſſet eſſe vxor: vt. j. ea. q. iiij. obijciuntur. (Gen. xxj. a.) (Filij iacob ex ancilla geniti cũ alijs ei ſucceſſert.)

¶ Cum ergo. ¶ Hec eſt. vij. ps. q. in qua intẽdit probare magiſter ꝙ verecunde debent eſſe mulieres: ⁊ magis debent rogari a viris, ꝙ̃ rogare. Jo. de fan.

¶ Caſus. Infert G. ex fi. p̃cedẽtis ca. a ꝯrio ſenſu ꝙ paternus cõſenſus eſt in nuptijs req̃rendus. Qḋ ꝓbat auctoritate Euariſti. Et ad hoc inducit ſequentia ca.

f ¶ Legitime. i. comunẽ ſolennitatem legalem habentes. ex̃ de deſpon. impu. tue.

g ¶ Illud. ſ. xxx. q. v. aliter.

Honorantur. ¶ Caſus. Probat Ambro. in hoc ca. ꝙ mulieres nubere debẽt arbitrio parentũ. Qḋ probatur exẽplo Rebecce q̃ in nuptijs parẽtibus acquieuit: et Hermiones apud Euripidẽ. qḋ non ſolum ſeruãdum eſt in virginibus, ſed etiã in alijs appetentibus viros.

h ¶ Honorant̃. Ergo ꝓ mr̃imonio cõtrahẽdo põt exigi pecunia, nec erit ſimonia: lꝫ mr̃imoniũ ſit maximũ ſacr̃m nam talis datio potius ḋr honor ꝙ̃ precium, vt hic ḋr. ſic xvj. q. j. decime. ⁊ eſt ſi. ff. man. ſi remunerandi. Si q̃ras quare in hoc ſacr̃o potius interueniat pecunia ꝙ̃ in alijs? dicũt quidã ꝙ ꝓpter onera mr̃imonij. Sed certe eadem rõne pro ingreſſu monaſterij põt recipi pecunia ꝓpter onera que ſuſtinet monaſteriũ. xvj. q. vj. de lapſis. Sed hec eſt rõ: q. in hoc ſacr̃o nõ cõfertur gr̃a ſpũſſcti ſicut in alijs: vt. j. q. j. multi. circa mediũ, ⁊. c. ſunt. ⁊ ca. quicq̃d inuiſibilis. tñ multa fuerũt ꝓhibita in veteri lege in q̃bus non ꝯferebat̃ nec adhuc hodie cõfertur gr̃a: ſicut emptio ſepulture: vt. xiij. q. ij. poſtꝙ̃. G. tñ ḋt ꝙ pro mr̃imonio non poſſet dari pecunia.

i ¶ Muneribus. Datis a ſeruo Abrahe Eliezer patri Rebecce q̃ dicebatur Batuel. (Gen. xxiiij. b.)

k ¶ Cõſulit̃ puella. De die ꝓfectionis. hiſtoria. Legitur ĩ Geneſi ꝙ Eliezer ſeruꝰ Abrahe de mãdato dñi ſui iuit ĩ Meſopotamiã ꝓ accipienda vxore filio ſuo Iſaac ḋ domo Batuelis. qui cum veniſſet ad domũ batuelis pr̃is Rebecce, dedit munera Rebecce et parẽtibꝰ et fratribꝰ ſuis: q̃ expoſita volũtate dñi ſui cuꝫ poſtea vellet redire: et illi rogarẽt eum vt aliq̃t diebꝰ adhuc maneret puella cũ eis, ipſe dixit: Nolite me detinere: q. direxit dñs viã meã. ⁊ dixerũt. Uocemꝰ puellã, ⁊ queramus volũtatẽ eius. ⁊ cũ fuiſſet vocata, q̃ſiuerunt ab ea. Uis ire cũ hoie iſto? que ait: Uadã. ⁊ ſic dimiſerũt eã, et nutricẽ eius, ⁊ ſeruũ Abrahe. Cũ autẽ Iſaac egrederet̃ ad meditandũ in agro, q̃ſiuit Rebecca quis eſſet. et tunc reſpõdit Eliezer. Dñs meus eſt, cui ducta es in vxorem. Et ipſa ſtatim deſcendit: ⁊ tollens theriſtrum cooperuit caput ſuum: deinde accepit eam in domum ſuam. (Arg. ad hoc ex̃ qui ma. ac. poſ. ſignificãte. vbi de hoc. ⁊ no. xxiij. diſt. his igr̃. in glo. j.)

l ¶ Nõ de ſpõſalibus. Innuit hec lr̃a ꝙ ꝯſenſus puelle nõ eſt req̃rẽdus in ſpõſalibꝰ: qḋ tñ ſecꝰ eſt: vt. xxx. q. ij. ca. vnico. ff. de ſpõ. ſpõſalia. imo ⁊ de ſpõſalibꝰ fuit ꝯſulta vbi ḋr ei. Uis ire cũ iſto hoie? Dic ergo nõ de ſponſalibus tm̃: ſed etiã de ꝓfectione. hoc tene ꝙ ſi non ꝯdicit, cõſentire intelligit̃: vt hic ptꝫ. Nec põt ꝯtradicere: niſi cum pater indignũ eligit. ff. de ſpon. ſed que patris. (Ad idẽ. xliij. di. ca. j.)

m ¶ Pudoris. Argu. mr̃imoniũ poſſe cõtrahi inter abſentes per procuratorem. arg. xxx. q. v. nec illud.

n ¶ Deſponſata. Arg. ꝙ parẽtibus puelle dari poteſt pecunia vt cõſentiant in matrimonio interueniẽte pecunia: quia ibi non confertur gratia. (Matrimoniũ ꝑ ꝓcuratorem)

o ¶ Pat̃. Cultꝰ eñ verecũdie ⁊c. C. ḋ nup. ĩ copulatiõe (Ibi pt.)

p ¶ Uirgines. Conſiliũ eſt. arg. ex̃ de deſpon. ipu. tue.

Mulier. ¶ Caſus. Si mulier doli capax votum iuramēto firmatū emiſerit itra ſpatiū .xxij. an. ſi patre tacēte votū adimplet, nō erit rea ſi ipſa cōpleuerit qđ iurauit. ſi aūt pr̄ cōtradixerit, nō erit obnoxia ſi non adimpleuerit qđ promiſit. Dicit tñ h. ꝙ poſt adultā etatē tenebit adiplere: lȝ alij ꝯdicāt. Idem dicit de eo qui fecit ſimplex votum, et poſte a cōtraxit: q̄a mortua vxore tenetur adimplere. Et in ſimilibꝰ caſibus idem dicit.

mulier ſumiṫ diuerſimode. a ¶ Mulier. i. impubes. alibi ſumiṫ pro virgine in euāgelio. Mulier, ecce filiꝰ tuus. ff. de verbo. ſigni. mulieris. ff. de lega. ij. ſeruꝰ. alibi pro corrupta. ff. de ꝯtrahē. emp. alioq̄n. §. j. Et not. ꝙ h. dt ꝙ ſi impubes emittit votum vel ſacr̄m, ⁊ eſt doli capax, pat̄ nūꝗ̄ pōt reuocare: quia cum poſſit ſe obligare diabolo, pōt et deo. ex̄ de delic. pue. puerꝭ. et legit ſic hu. hoc ca. mulier. ſ. impubes nō doli capax.

Num. xxx.

b ¶ In domo. idē eſt ſi ex̄ domuȝ: q2 eſt emācipata: dū tñ minor ſit: ar. C. de nup. vidue.

Iuramentū filij an poſſit a pr̄e reuocari. j. Coꝝ vij. d.

c ¶ Obligauit. i. fecit ad modū obligantiū. Alij dicūt ꝙ ſiue doli ſit capax ſiue non: dū tñ ſit īfra annū .xiiij. in viro: vel. xij. in puella: ſemper pater reuocat iuramentū eius: vt hic ⁊. ſ̄. xx. q. ij. puella. Alij tenent mediā viam. nam doli capax ante legitimam etatem obligatur in omni voto, niſi in voto monachationis. xx. q. j. illud. ⁊ tamē licet obligeṫ, pater poteſt reuocare ex cōceſſione huius canonis: ⁊ ita hoc intelligiṫ de doli capace ⁊ vere obligato. De hac materia notaui. xx. q. j. in ſumma.

d ¶ Ope cōplebit. Ergo rea erit ſi nō cōpleuerit: et ita ꝯhere pōt impubes: qđ ꝯcedo. ar. huiꝰ. c. ꝯ. xx. q. j. c. j.

† Vide qđ le. et no. xxx. qō. ij. in princ. et ca. j.

e ¶ Statim. ſ̄. xx. q. ij. ca. ij. ꝯtra. hu. ſoluit: q2 ideo datur ibi maius ſpatiū, q2 per tale iuramentū eximiṫ a patris poteſtate: hic autem loquitur de alio iuramēto ſiue voto: qđ licet adimpleat, adhuc tamen manet in patris poteſtate: ⁊ ibi maius ſpatium datur ꝗ̄ hic. hic enim loquitur de voto abſtinentie. lex autem dicit ꝙ cum filius eſt in poteſtate, non obligatur aliquo voto. ff. de polli. l. ij. ſed derogatum eſt ei.

f ¶ Pater. Soluitur aūt patria poteſtas adueniente adulta etate quo ad matrimoniū carnale ſiue ſpūale, et quo ad iuramentum. xx. q. ij. puella. xxij. q. iiij. tribus.

met incidere: ſi vult, nubat: tātum in dño: ita vt electionem mariti parentibus deferat: ne appetentie procacioris exiſtimetur author ſi ipſa de nuptijs ſuis electionē ſibi vendicet. expetita eñ magis debet videri a viro, ꝗ̄ virum ipſa expetiſſe. Verecūdiā premittat anteꝗ̄ nubat: quo ipſum cōiugiū plus cōmēdet verecūdia.

Item in libro Numerorum.

Mulier[a] ſi quippiam vouerit, et ſe cōſtrinxerit iuramēto que eſt in domo[b] patris ſui, ⁊ in etate adhuc puellari: ſi cognouerit pater votuȝ qđ pollicita eſt, et iuramētum quo obligauit[c] animā ſuam, ⁊ tacuerit: non rea erit: ſed quicquid pollicita eſt et iurauit, opere[d] cōplebit. Si autem ſtatim[e] vt audierit contradixerit pater: ⁊ vota ⁊ iuramēta eius irrita erunt: nec obnoxia tenebitur ſponſioni: eo ꝙ contradixerit pater[f] eius.

Item Auguſtinus.

Merito hic queriṫ etiam de voto ꝟginitatis. mulieres enim etiam virgines in ſcriptura ſolent appellari: ⁊ videtur etiam apl's de patre loqui cū dixit: Seruet virginem ſuā, et det nuptui virginē ſuā.

E cōtra in cōcilio Tole. iiij.

¶ Vidue et ꝟgines ꝓpria voluntate ſibi maritos eligant.

Hoc ſanctum cōfirmat cōcilium vt vidue quibus placuerit teneant caſtitatem. ꝙ ſi priuſꝗ̄ profiteantur continentiam nubere elegerint, illis nubāt quos propria voluntate voluerint habere maritos. Similis conditio et de virginibus habeatur: nec extra voluntatem parentum[g] vel ſuā cogantur maritos accipere. Si quis vero propoſitum caſtitatis vidue[h] vel virginis impedierit: a ſācta communione et a liminibus eccleſie habeatur extraneus.

His authoritatibus premiſſis euidenter aſſeritur ꝙ quāuis aliqui non filiorꝫ procreandorum, ſed incontinentie cauſa conueniant: tamen cōiuges appellantur.

¶ Queſtio. iij.

De tertia vero queſtione Pelagiꝰ definit ſcribēs defēſori Potentio.

¶ Arbitrio liberi aui nō originarij patris puellā nuptias ſequi oportet.

Patrem puelle eccleſie noſtre famuluȝ, auum vero eius liberis ortum conſtat eſſe natalibus: et ideo aui

Merito. ¶ Caſus. Probat Aug. in hoc ca. ꝙ in voto ⁊ in matrimonio volūtas patris eſt attēdēda: et ꝙ virgines mulieres appellātur. hic. i. premiſſa authoritate. Mulier ſeruet: ſcilȝ patri. Sed in ſequēti ca. ꝓbat cōtrarium.

Canon ꝓuīcialis

Hoc ſanctuȝ. ¶ Caſus. Vidua eligere debet arbitrio ſuo vtruȝ velit cōtinere, vel nubere. Idē etiaȝ ſtatuiṫ de virginibus. Si qs autem ꝓpoſitum caſtitatis vidue vel virginis voluerit impedire, excōicetur.

g ¶ Parentum. ſm canones, licet filie preter voluntatem parentū nubere. Vnde nec eſt neceſſaria pr̄is voluntas quantū ad hꝰ quin teneat matrimoniuȝ: licet nō adſit volūtas eiꝰ: al'as bene dico requirendū eius conſenſum: maxime ſi eſt minor. vnde corrigitur iſtud inſtitu. de nup. in prin. Nūquid ergo pater eam dotare tenetur? Sic: argu. ff. de ritu nup. qui liberos. et ponitur hic vel pro et.

Filia nubere pōt ſine parētū voluntate.

g ¶ Parentum. Bene dicit. quandoꝗ̄ enim inueniunṫ mulieres contra ſua cōmoda laborare. C. de ſpon. ſi pater. hoc tamen ad honeſtatem referas. ex̄ de deſpon. impu. rue.

h ¶ Vidue. xx. q. ij. ca. j. ⁊ ij. contra. ſed ibi de minoribꝰ. xiiij. annis agitur: et hic de nubilibus. De hoc habetur xxxj. q. iij. in ſumma.

De tertia. ¶ Caſus. hic ponit. iij. qō. qua queriṫ an puella in mr̄imonio ꝯhendo debeat ſequi arbitriū patris ſui, an aui liberi. Et quidē aui: q2 ſeruus non habet liberum arbitrium ad ea que liber homo facere pōt: ſed nec etiam aui, niſi de honeſtate.

Patrē. ¶ Caſus. Vbi puella hȝ patrē ſeruū, ⁊ auum ingenuū: nō pr̄is, ſed aui arbitrium ſequaṫ in nu=

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN